

Dominik Woźniak
Biblioteka Główna AGH w Krakowie
dominik.wozniak@bg.agh.edu.pl

Biblioteka Uniwersytetu Wileńskiego – sprawozdanie z wizyty w ramach programu Erasmus+

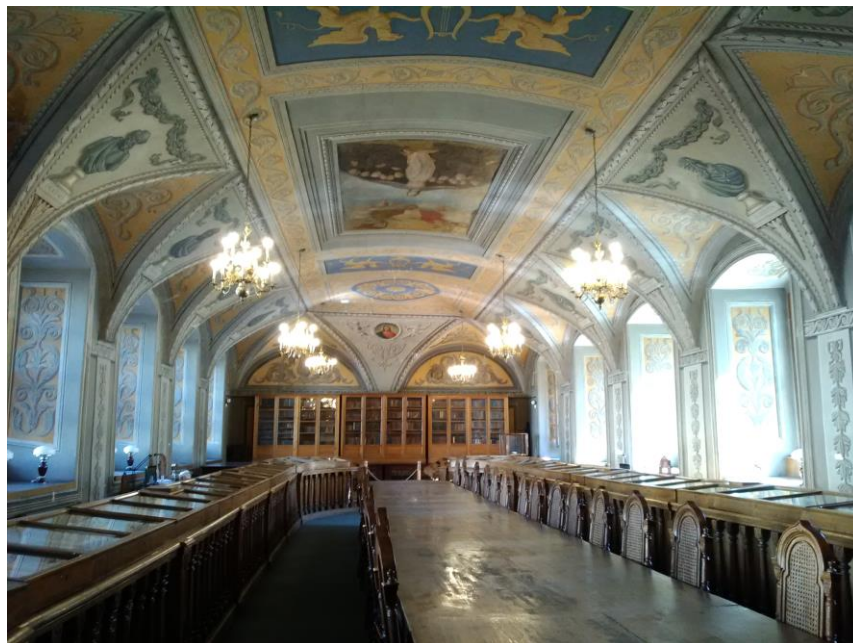
Słowa kluczowe: Uniwersytet Wileński, Biblioteka Uniwersytetu Wileńskiego, Erasmus+

[Uniwersytet Wileński](#) jest największą uczelnią Litwy. Został założony w 1579 r. i kształci około 20 tys. studentów. Zatrudnia prawie 3 tys. pracowników i należy do najstarszych oraz najbardziej prestiżowych uniwersytetów w Europie Wschodniej i Północnej.

[Biblioteka](#) tego uniwersytetu jest jedną z najstarszych w Europie. Została założona w 1570 r. przy kolegium jezuickim. Początkiem jej zasobów były zbiory króla Zygmunta Augusta. W ciągu kolejnych dziesięcioleci na skutek zawirowań historycznych instytucja zmieniała swoją nazwę i stopniowo poszerzała liczbę oraz zakres tematyczny zbiorów. Dziś, po wielu latach świetności przeplatanych kryzysami, a nawet okresami zamknięcia, jest znaczącym ośrodkiem naukowym, informacyjnym i kulturalnym Litwy. Zasób biblioteki to ponad 5 mln zabytków głównie literatury litewskiej oraz cennych kolekcji poloników.

W dniach 28.05-1.06.2018 r. odbyło się w tejże bibliotece szkolenie w ramach programu Erasmus+. Z uwagi na ograniczenia czasowe, wynikające z zasad realizacji wyjazdów w ramach programu, uznano, że efektywniej jest zobaczyć mniej, za to dokładniej. Dlatego też pobyt ograniczono do zapoznania się z Biblioteką Centralną, której zbiory znajdują się w zabytkowych budynkach uniwersytetu w ścisłym centrum miasta oraz w Centrum Komunikacji i Informacji Naukowej.

Wizyta na Uniwersytecie Wileńskim rozpoczęła się od spotkania z koordynatorem pobytu i omówienia planu na cały tydzień. Następnie wraz z uczestnikiem programu Erasmus+ ze Słowacji udano się na ciekawą wycieczkę wprowadzającą po bibliotece oraz pobliskich budynkach uniwersyteckich. Dzięki zaangażowaniu bibliotecznego przewodnika można było dowiedzieć się bardzo dużo nie tylko o samej bibliotece, lecz także o uczelni i ważnych w jej historii postaciach i wydarzeniach.

Il. 1. Sala im. Franciszka Smuglewicza. Biblioteka Centralna
Fot. Dominik Woźniak.

Pobyt w oddziałach udostępniających zbiory przebiegł w formie oprowadzenia po licznych czytelnich. Centralnym punktem biblioteki, od którego zaczęło się zwiedzanie, było stanowisko informacji, znajdujące się przy wejściu do budynku. To w tym miejscu użytkownik po raz pierwszy spotyka się z bibliotekarzem i wkracza do labiryntu korytarzy i czytelni. W punkcie informacji dokonuje się wszelkich formalności związanych z obsługą czytelnika (rejestracja, płatności, udzielanie informacji itd.). Czytelnie to pomieszczenia o różnej architekturze. Część z nich to zwykłe sale z białymi ścianami, delikatnymi zdobieniami i prostymi regałami. Dzięki pracom restauratorskim oraz utrzymaniu idealnej czystości robią wrażenie majestatycznych, a jednocześnie przytulnych i zachęcających do pracy. Część sal to piękne, odrestaurowane pomieszczenia o fantazyjnie zdobionych sufitach (liczne freski) i ścianach oraz zabytkowych meblach, regałach, krzesłach itd. Style architektoniczne tych miejsc związane są z różnymi epokami historycznymi. W każdej można dowiedzieć się czegoś ciekawego o danych czasach.

II. 2. Czytelnia Profesorska. Biblioteka Centralna
Fot. Dominik Woźniak.

Na zapoznanie się z Centrum Komunikacji i Informacji Naukowej przeznaczony był jeden dzień. Centrum, powstałe w 2013 r., to kompleks trzech budynków będących jednocześnie biblioteką i ośrodkiem informacji, dostępnym dla wszystkich mieszkańców kraju. Otwarto je po wielu latach starań o nowy budynek biblioteki. Gmach zlokalizowany jest o około pół godziny jazdy środkami komunikacji publicznej od centrum miasta. Otoczenie kompleksu stanowi gęsty, aromatyczny las iglasty, w pobliżu którego użytkownicy bardzo chętnie spędzają przerwy w pracy i nauce. Jeden z budynków przeznaczony jest dla personelu administracyjnego i bibliotecznego oraz do celów niezwiązanych bezpośrednio z obsługą czytelników.

Centrum otwarte jest siedem dni w tygodniu, dwadzieścia cztery godziny na dobę (z wyjątkiem dni ustawowo wolnych od pracy). Zespół biblioteczny dostępny jest dla użytkowników w godzinach od 9.00 do 21.00. Poza tymi godzinami, a więc podczas nieobecności bibliotekarzy, wejście do budynków możliwe jest za pomocą karty bibliotecznej. Przebywanie użytkowników możliwe jest wówczas tylko w czytelniach, jako miejscu do pracy i nauki. Pozostałe usługi (realizacja zamówień, wypożyczanie, realizacja płatności itp.) świadczone są w ciągu dnia, kiedy obecny jest personel biblioteczny. Na uwagę zasługuje w pełni zautomatyzowany system transportu zbiorów szwajcarskiej firmy Swisslog. Dzięki swej precyzji zespół wózków, taśm i koszy przemieszcza po szynach zamówione lub zwrócone materiały biblioteczne w odpowiednie miejsca na wszystkich piętrach. Ogranicza to wysiłek ludzki i zaoszczędza czas, który byłby potrzebny na ręczną dystrybucję zbiorów. Charakterystyczne cechy przestrzeni w pomieszczeniach to jasne kolory, dużo światła, udogodnienia w postaci foteli, kanap, pomieszczeń do pracy grupowej i indywidualnej, schowków na rzeczy osobiste oraz wiele innych elementów, które sprawiają, że dziennie obiekt odwiedza około 2 tys. osób. Cele

tych wizyt są różne: wypożyczanie zbiorów, korzystanie z elektronicznych źródeł informacji, praca z własnymi materiałami i inne.

Z racji wspomnianego limitu czasu z szerokiej oferty miejsc do odwiedzenia wybrano również: Oddział Książek Rzadkich, Oddział Manuskryptów, Oddział Ochrony Dziedzictwa Dokumentalnego oraz Muzeum Adama Mickiewicza.

Il. 3. Centrum Komunikacji i Informacji Naukowej
Fot. Dominik Woźniak.

Il. 4. Pomieszczenie z urządzeniami do transportu zbiorów. Centrum Komunikacji i Informacji Naukowej
Fot. Dominik Woźniak.

W Oddziale Książek Rzadkich znajduje się około 160 tys. woluminów. Najstarsze z nich pochodzą z wieku XV. W zakresie liczebności zbiorów oraz ich unikatowego charakteru jest to jedna z najbardziej wartościowych kolekcji w Europie Wschodniej. Zadaniem pracowników oddziału jest przede wszystkim fachowa opieka nad zbiorami poprzez konserwację i prawidłowe przechowywanie. Zbiory te są przedmiotem badań naukowych i opracowań. Pracownicy dbają również o promocję zgromadzonego dziedzictwa kulturowego. Kolejne woluminy, które zasilają zbiór są systematycznie katalogowane. Co jakiś czas organizowane są wystawy najpiękniejszych książek, a po ich zakończeniu bibliotekarze przygotowują katalog powystawowy. Oglądane książki, atlasy, mapy i ryciny, publikowane w różnych latach i w różnych miejscach, wzbudzają zachwyty i fascynują.

W Oddziale Manuskryptów gromadzone są prywatne archiwa badaczy kultury i naukowców związanych z Uniwersytetem Wileńskim. Zadaniem pracowników jest konserwacja zbiorów oraz szczegółowe opracowanie tak, by mogły nadal służyć do badań i by przetrwały kolejne lata jako cenne źródło informacji. Opracowywane materiały są także przedmiotem publikacji pracowników biblioteki. Czytelnia Oddziału Manuskryptów znajduje się w dogodnej, ustronnej części starego kampusu uniwersyteckiego. Cisza i widok na ogród sprawiają, że mozolna praca nad odszyfrowywaniem treści rękopisów staje się łatwiejsza i przyjemniejsza.

Oddział Ochrony Dziedzictwa Dokumentalnego głównie odpowiedzialny jest za dezynfekcję, konserwację i odtwarzanie dokumentów będących w bardzo złym stanie (manuskryptów, fotografii, map, albumów, okładek i innych). Aby praca przebiegała sprawnie, opracowuje się programy ochrony zbiorów i decyduje na temat technik, metod i środków konserwacji, indywidualne dla każdej grupy zbiorów. Ponadto odtwarza się oprawy książek, które pełnią funkcję ochronną dla odrestaurowanych stron. Oddział organizuje wystawy woluminów przywróconych do stanu świetności (choć najczęściej nie do stanu idealnego, czas ma bowiem zbyt silne działanie destrukcyjne). Praca w oddziale wymaga interdyscyplinarnego wykształcenia z zakresu historii kultury, znajomości przynajmniej podstaw kilku języków obcych, a także gruntownego przygotowania technicznego i zręczności manualnej. Zgromadzony w jednostce sprzęt to profesjonalny zestaw narzędzi, bez których cenne zabytki zostałyby zniszczone przez pleśń, grzyby i czas. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że wybór metody konserwacji danego dokumentu (np. na mokro lub na sucho) ma wpływ na efekt końcowy (w najgorszym przypadku może dojść do bezpowrotnego zniszczenia dokumentu).

Muzeum Adama Mickiewicza mieści się w obrębie Starego Miasta, w odległości około dziesięciu minut spacerem od Biblioteki Centralnej. Zlokalizowane jest w oryginalnych pomieszczeniach, w których przebywał poeta. Pracownicy, oprócz oprowadzających po obiekcie, zajmują się gromadzeniem, opracowywaniem i systematyzacją wszelkich materiałów związanych z życiem i pracą wieszca. Dbają o wystawy stałe, a także organizują wystawy czasowe. Osobom i instytucjom badającym twórczość Adama Mickiewicza pracownicy służą pomocą na miejscu. Oprócz tego regularnie organizowane są wieczorki poetyckie, seminaria, konferencje, prezentacje książek oraz spotkania z ważnymi osobami świata kultury i polityki. Co jakiś czas wydawane są publikacje dotyczące życia Mickiewicza oraz działalności muzeum. Zaangażowanie pań oprowadzających po muzeum oraz ich poczucie humoru i autentyczna pasja sprawiły, że czas spędzony w placówce stał się niesamowitą lekcją histo-

rii. Postać poety, przemawiająca poprzez prawdziwe artefakty i rękopisy zgromadzone w tym miejscu, w pewien sposób staje się bliższa.

Czas spędzony w Wilnie był cennym przeżyciem. Miasto przesiąknięte jest historią. Relacje polsko-litewskie, nie zawsze łatwe, nie miały negatywnego wpływu na sposób, w jaki tamtejsi bibliotekarze przyjmują gości z Polski. Spotkać się tam można z życzliwością i zaangażowaniem bibliotekarzy oraz pracowników administracyjnych, którzy czuwają nad poprawnym przebiegiem szkoleń i zwiedzania. Szczególne wrażenie robią kwalifikacje i doświadczenie osób, które pracują przy konserwacji i opracowaniu starych zbiorów. Znajomość języków obcych, historii i kultury różnych narodów oraz technik konserwacji cennych materiałów z pewnością sprawiają, że dziedzictwo kulturowe zgromadzone w murach biblioteki przetrwa kolejne lata.

Pomimo konieczności dokonania selekcji miejsc wartych odwiedzenia, ilość zdobytych informacji oraz wrażeń jest bardzo duża. Dla poszerzenia swojej wiedzy o instytucji warto odwiedzić stronę domową uczelni i biblioteki, gdyż jest to kopalnia cennych informacji (m.in. o zbiorach, pomieszczeniach oraz ich historii). Zawiera również odnośniki do wspaniałych kolekcji zdigitalizowanych zbiorów historycznych.